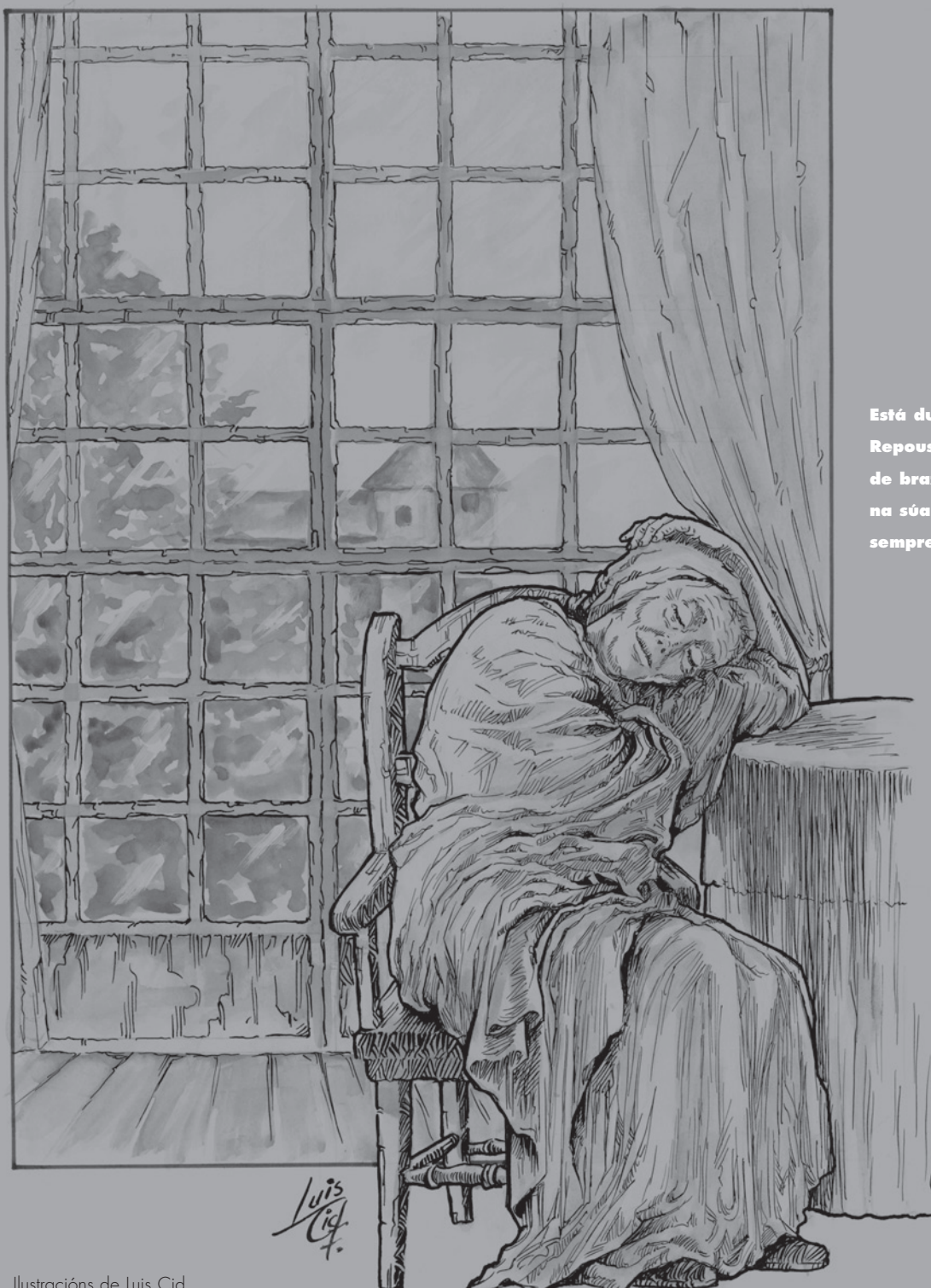

LITERATURA

SEGUNDO PREMIO - 2004

Xoán Xosé García

**Está durmida.
Repousa na cadeira
de brazos colocada
na súa esquina de
sempre: na solaina.**

Serán

Está durmida.

Repousa na cadeira de brazos colocada na súa esquina de sempre: na solaina.

(Cando eu só era unha nena, o seu oco servíame de refuxio ou de escenario –segundo fose o meu talante, o meu humor– só con que abriera ou cerrara as dúas pesadas cortinas que poden illala do comedor. Estas mesmas cortinas que agora están recollidas por dúas bandas de tea con flocos enganchadas nas manivelas metálicas que foron douradas, e que poderían volver selo unicamente con que alguén –eu, ¿quen se non?– se decidira a limpalas. ¿E para que?)

Está durmida. Como sempre, mesmo a estas horas. Son as menciñas, que a adormentan. E, como sempre, penso que non vai espertar.

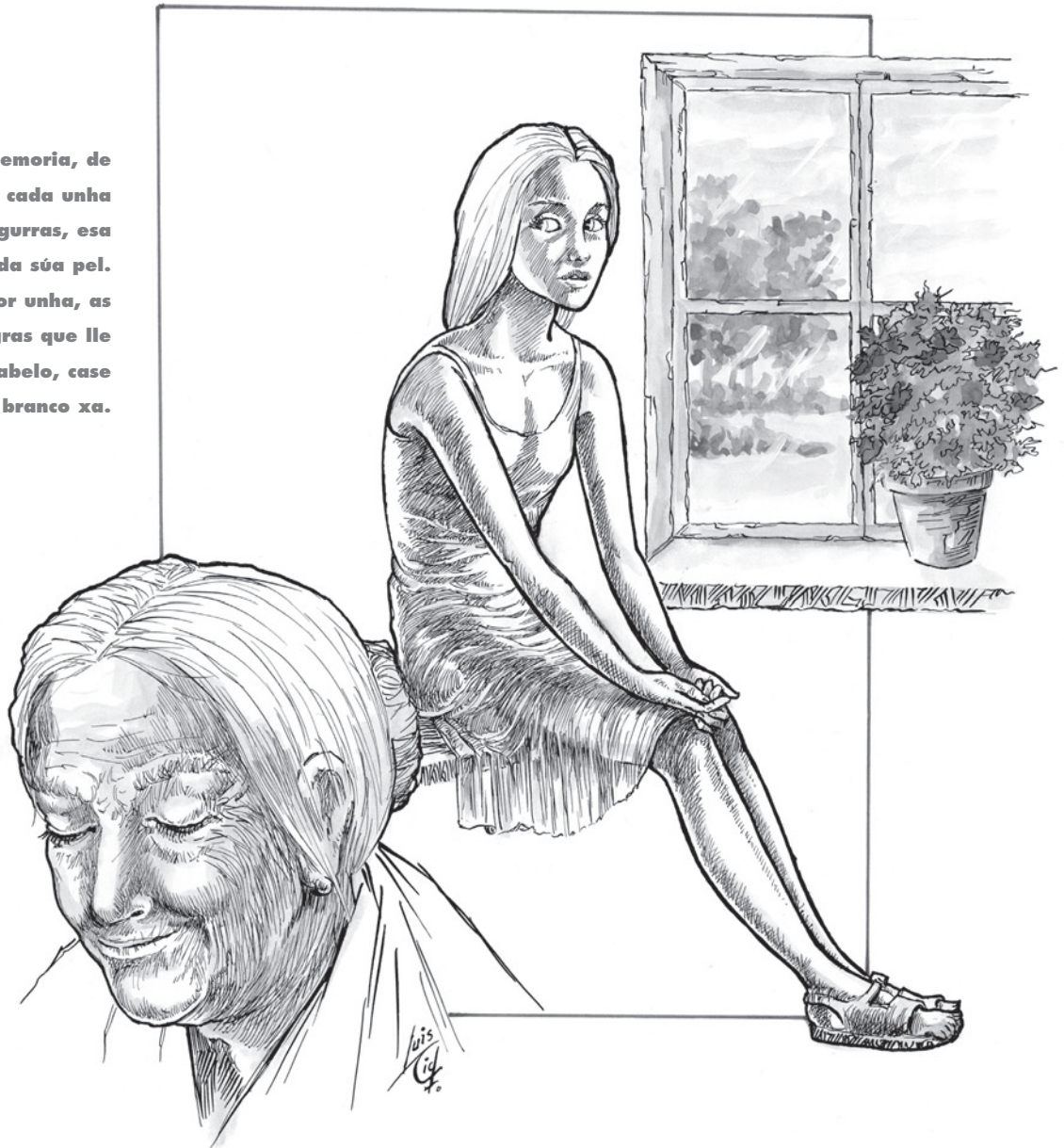
(Din que están á procura dun remedio para o cancro, algo que o cure. Dino, e eu sei que o buscan. Pero tamén sei que non todo o que busca encontra. Como sei que tampouco a todo o que chama se lle abre, nin a todo o que pide se lle atende).

Separada dela pola mesa, sentindo a calor do braseiro, ó que rematei por adaptarme –como me afixen a todo, indiferentemente–, aínda que ó principio non o puidera soportar: a salvo, resgardada polos muros impenetrables das súas pálpebras, podo mirala sen que se dea conta de que o fago.

Podo mirala sen que adiviñe –a súa sensibilidade acentuouse ata case a histeria nos últimos meses– que a axexo, que agardo o final, ese final que non chega. Podo espiala sen que me pregunte con despetempo qué lle miro, por qué a miro...

Coñézoa de memoria, de tanto mirala, cada unha das súas engurras, esa cor cerúlea da súa pel. Sei, unha por unha, as febras negras que lle quedan ó seu cabelo, case totalmente branco xa.

Así, a salvo, digo..., míroa. Sen présas, ata o cansazo. Coñézoa de memoria, de tanto mirala, cada unha das súas engurras, esa cor cerúlea da súa pel. Sei, unha por unha, as febras negras que lle quedan ó seu cabelo, case totalmente branco xa. A boca afundida e sen dentes, os labios sen cor. O modo de respirar, entrecortado, arfante. O peito estreito, sen relevo, que por veces semella deixar de latir baixo a descolorida tea dun vestido anticuado, pechado severamente -totalmente- nos pulsos e na gorxa, sen deixar á vista máis cás mans -tan esbrancuxadas como a cara- e maila cabeza. Sei que é *ela*; pero non *vexo* que a é.

Non experimentou ningún cambio entre onte e hoxe. É a mesma hoxe, martes, ca onte e có domingo. Pero non é a que era a semana pasada, menos aínda cá de hai un mes. E se comparo a súa aparencia de agora coa que tiña hai un ano, cando me fixo regresar -aquele telegrama, como unha orde-, dáme a impresión de que non son doce meses, senón doce séculos, os que desde entón pasaron por ela.

E por min.

Pecho o libro, deixando un dedo entre as súas follas. Observo, distraída, a cuberta. Unha rapaza coida-

dosamente debuxada. Atractiva, o cabelo curto; a expresión, desdeñosa. Os labios, violentamente vermellos; un xersei branco cinxíndolle os peitos, marcándollos. Tras dela asoma a cara dun home que parece perplexo. Quizais é só porque lle puxeron un ollo máis grande có outro. Leo o título -*Sonata de amor*- e preguntome de qué tratará.

Non quero dicir exactamente iso. Sei de sobra que todas estas novelas son iguais, pero non teño nin idea de cáles son os camiños por onde nesta obrigan os protagonistas a desembocar no esixido final feliz. A pesar de que -doume conta ó poñer unha sinal onde puxen o dedo, onde interrompín a lectura- levo o libro máis ca mediado. Porque non leo. Devoro calquera novela para poder, á vez que o fago, pensar sen que ninguén -ela- advirta que o estou a facer. Pensar: atormentarme. Para poder escapar lonxe e imaxinar que son libre de novo, e agora por completo e para sempre. Afúndome nestes libros do mesmo xeito en que ela se abstrae no vidro da súa solaina, asomada a ela como á pantalla dun televisor

ou dun cine: para mira-la vida, que pasa, sen que ela, desde a súa cadeira de brazos, poida intervir para modifica-lo guión, o seu final; nin sequera o decorado no que a función ten lugar: esta praza, á que dan as nosas fiestras.

Semella a praza dun barrio periférico dunha gran cidade. Circular. Grande. Descoidada. Sucia. Plantaron un xardín cando construíron a nova barriada -un conxunto de bloques uniformes, todos iguais por dentro e por fóra; e mesmo a xente que vive neles parece uniformada: sae e entra ás mesmas horas e ós mesmos sitios e ás mesmas cousas; e todos rin igual, cando rin-,

Pecho o libro, deixando un dedo entre as súas follas. Observo, distraída, a cuberta. Unha rapaza coidadosamente debuxada. Atractiva, o cabelo curto; a expresión, desdeñosa. Os labios, violentamente vermellos; un xersei branco cinxíndolle os peitos, marcándollos. Tras dela asoma a cara dun home que parece perplexo.

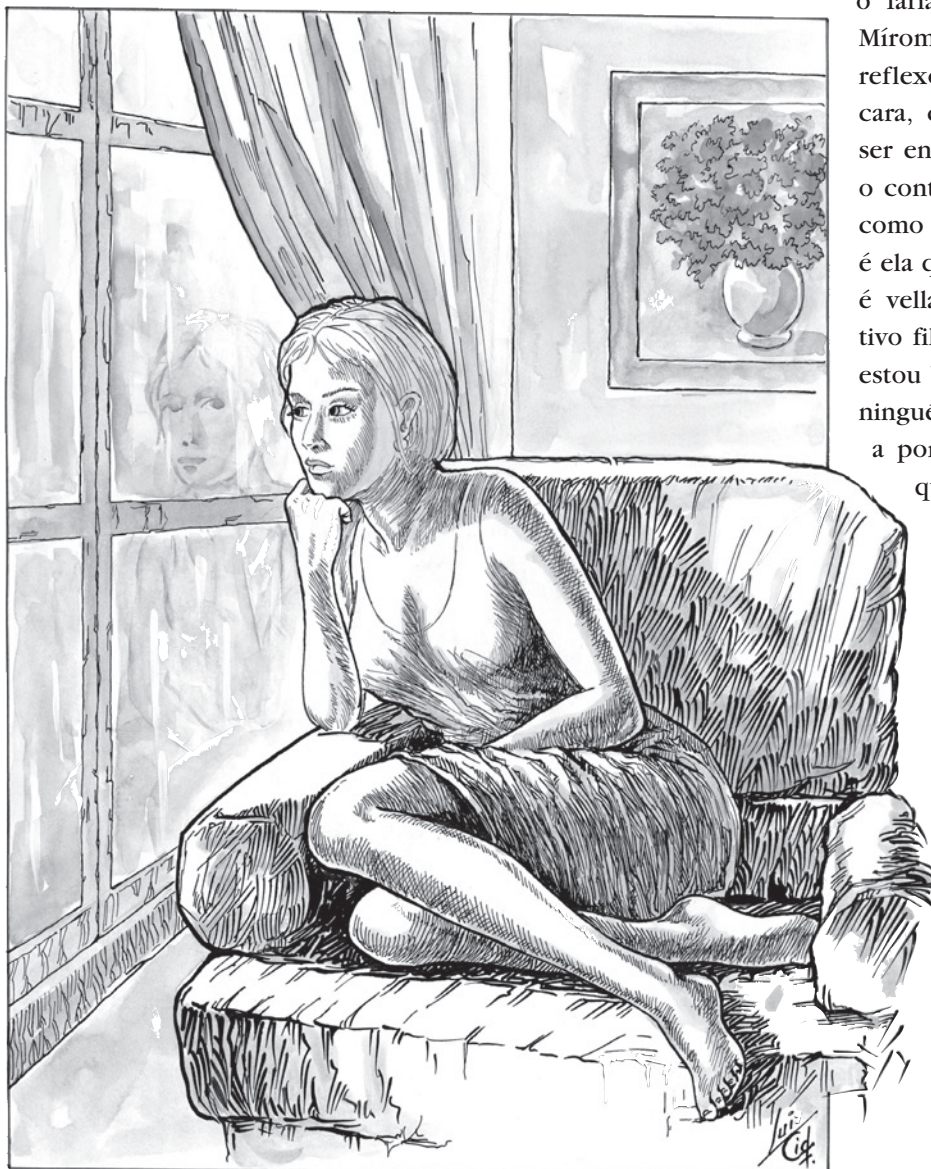
E agora, onde as houbo só hai terra -inútil, de ninguén- e papeis que o vento move sen levalos, e pegadas de cans e de nenos. Os bancos seguen aí. Por riba deles pasou o tempo e a chuvia -a chuvia pasou tamén polas fachadas das casas, destinxíndoas-, e a sucidade.

puxeron uns bancos. Do xardín non queda nada. A xente -non só os nenos- foino asolando ós poucos, implacablemente, sen piedade, desde o primeiro día. Era coma se as flores, as plantas, o seu olor, lles molestasen. E agora, onde as houbo só hai terra - inútil, de ninguén- e papeis que o vento move sen levalos, e pegadas de cans e de nenos. Os bancos seguen aí. Por riba deles pasou o tempo e a chuvia -a chuvia pasou tamén polas fachadas das casas, destinxíndoas-, e a sucidade. Non, a sucidade non pasa. Fica neles, vainos escurecendo; o mesmo que se quedan os velliños da vila ata que o sol marcha.

Gústame mirar na praza cando é noite. Ou de madrugada, mellor. Cando ela está xa deitada e se queixa, e non dorme nin deixa durmir. Cando o efecto das menciñas pasou e aínda non é tempo de darlle a seguinte dose, inda que a pida. Mira-la praza, sen velliños, sen nenos, sen que ninguén a cruce; sen vento que axite os papeis. Sen ruídos, apenas sen luz, porque os farois -uns brazos atormentados, aparafusados ás fachadas- están absurdamente afastados do centro, do que quixo ser xardín e acabou en páramo.

Véxoa desde detrás deste vidro, o seu. Desde onde agora estou eu. Pero agora non miro -como ela o faría de non durmir- a praza. Mírome a min mesma. O meu reflexo. A sombra difusa dunha cara, coma se eu fose aínda un ser en formación, cando son todo o contrario. Estoume consumindo, como din que ela se consome. Mais é ela quen está doente, non eu. Ela é vella e viviu; foi amada, casou, tivo fillos... e eu son nova aínda e estou baleira. Ninguén me amou, a ninguén ameí; ningún fillo golpeou a porta do meu ventre esixindo que lle abrise camiño cara á vida. E se engado *aínda* cando digo -ou penso- que son nova é porque sei que en realidade non o son. E

Búscome no espello do vidro. Non quero verme no outro, no do baño. Seime de memoria, tamén, o meu cabelo, liso e cortado pola miña man, caído a ámbolos lados da cara.

dígame a min mesma que cando isto remate -se é que remata algunha vez- terei que vivir ás prásas se quero aproveita-los poucos anos de relativa xuventude que me queden *logo*.

Búscome no espello do vidro. Non quero verme no outro, no do baño.

Seime de memoria, tamén, o meu cabelo, liso e cortado pola miña man, caído a ámbolos lados da cara. Como o dunha monxa ou o dunha meiga condenada á fogueira. Coñezo de memoria a miña cara pálida -case o está tanto como a dela-, os meus labios, infinitamente descoloridos. As miñas fazulas afundidas...

Volvo á miña cadeira, déixome caer nela cun suspiro. Cánsame estar de pé. Ás veces penso que, de andar tan pouco, as pernas están a atrofiarse.

(Saio pola mañá cedo. Como fuxindo do sol, da xente. Un intre, uns minutos: o preciso e nada máis. Á panadería, ó mercado, á tenda... Sempre apresada. Deslizándome como unha sombra, cunha ansia infinita de volver ó piso, ó meu cubil... E subo, e entro, e búscoa... cunha obsesión desolada, ferinte, que me avergoña, que me enche de remorsos, pero que non podoo deixar de sentir. A obsesión de que calquera día, cando volva -neses minutos nos cales estou fóra podería acontecer, e todo sería así máis dramático-, ela, miña nai, estea morta. E quedo todo o día aquí, nesta casa antiga -a partir dela construíron a nova barriada, que foi moito tempo como o fin da vila, e do outro lado da solaina só había campo-, cercada polas paredes e acosada polos mobles, présa dun desacougo infinito por recoñecerme orfa sen ese vulto que aínda respira...

Ás veces penso -pénsoo aínda que sei que non é verdade- que non está tan enferma como me quere facer crer. Que finxe para poder terme ó seu carón, ó pé da súa cadeira de brazos como un can; para obrigarme a permanecer aquí, como me obrigou a regresar, apoiándose na súa doenza, cando eu xa tiña a miña vida feita lonxe de aquí e dela,

e era libre e independente. Unha carta de cando en vez -podes conta-lo que che apeteza e cala-lo resto, porque ninguén verá os teus ollos mentres a le, e ninguén saberá, ó non velos, se es feliz ou sofres, se mentes ou es sincera-, unha parte do soldo xirada mensualmente para axudala a vivir... Rexeitando, aínda que ela non o soubese, calquera posibilidade de traslado, de regresar onda ela, unha vez queouben o que era abri-las ás e me decidín a voar... Sen querer pararme a pensar que estaba soa, pretendendo xustifica-lo meu egoísmo perante min mesma, asegurándome que estaba forte, que podía valerse por si mesma e sen axuda; que aínda podería, durante anos...

(E de súpeto aquel telegrama).

Hai agora un silencio tremebundo que parece poboado de berros mudos. Un silencio espeso, extraño, desacougante..., distinto. ¿Será...? ¿Será xa...?

Teño medo de mirala, de saber... Volvo a cabeza devagar cara onde ela está, ou estaba; érgoa paseniño, sentindo as vértebras do pescozo endurecidas, tirantes, coma se fosen romper ou me quixeran impedir que o fixese...

Moi amodo, os meus ollos atrévense a fixar nela a mirada...

E baten cos seus, abertos, cravados en min. E vén a súa voz feble, temerosa, que me golpea:

-¿Que foi, nena?

Doulle as costas para que non vexa que os ollos se me enchen de bágoas. Graciñas, Nosa Señora.

**Doulle as costas para que non vexa que os ollos
se me enchen de bágoas. Graciñas, Nosa Señora.**